

Thema

De inspiratie voor dit hongerdoek is ontleend aan de schriftlezingen van de zondagen in de vastentijd uit het B-jaar.

Deze verhalen zijn verweven met prikkelende voorstellingen uit het dagelijkse leven en het wereldgebeuren.

De donkerblauwe fragmenten gaan over ontheemding, vredeloosheid en waanzin: de hel.

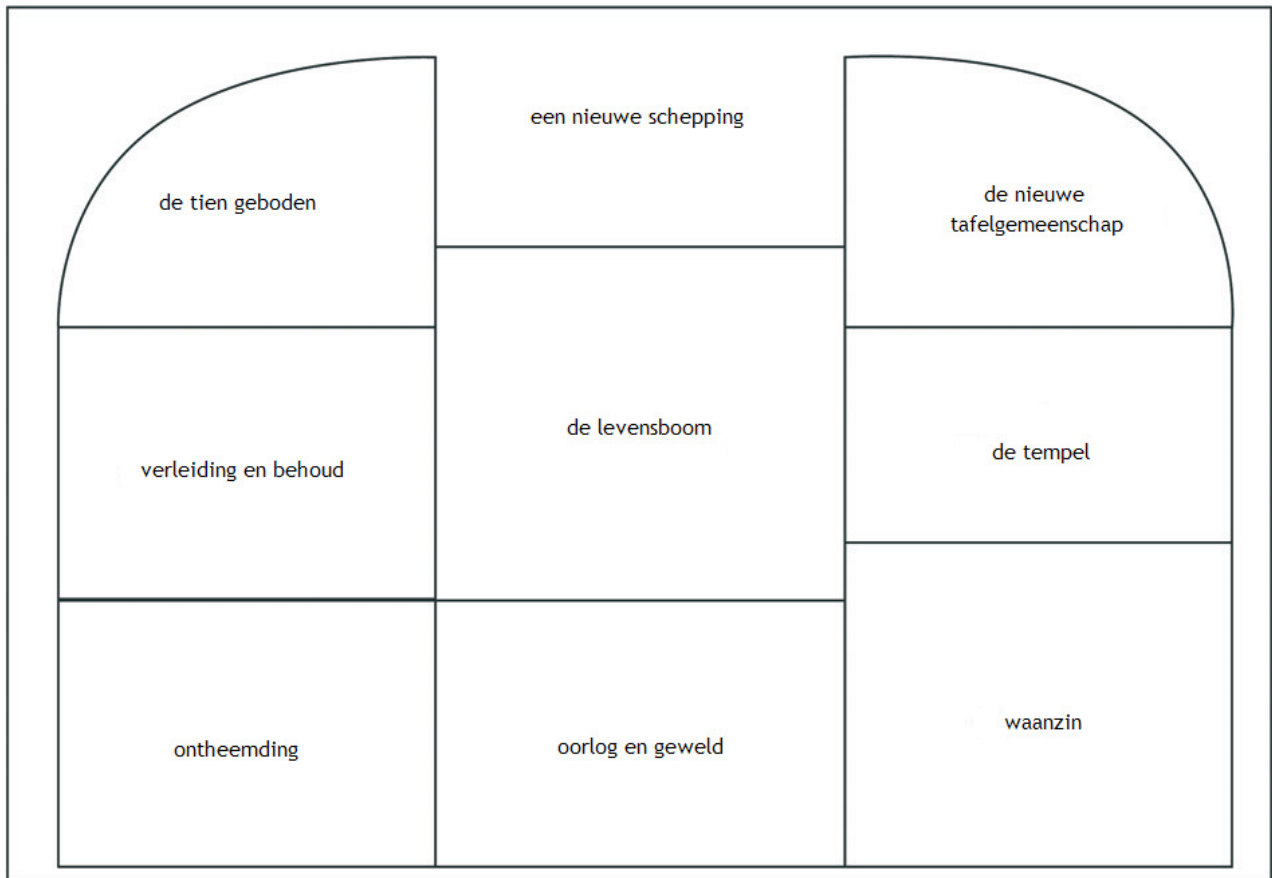
De lichtgroene fragmenten laten zien hoe Jezus, als de nieuwe Adam, alles overwint. Uiteindelijk wordt Hij verheven aan de levensboom. Jezus als verlosser en leraar.

Bovenaan in lichtgele kleuren zien we beelden van de bijbelse wereld, zoals die wordt.

Het doek toont de confrontatie van de wereld van vandaag met christelijk geloof en evangelische waarden.

Het grondthema is het verbond tussen God en zijn volk,
gesymboliseerd door de regenboog:
een nieuwe schepping, een nieuw verbond.

Overzicht hongerdoek

Kijkrichting

Het doek kan op verschillende manieren bekeken worden:
van links naar rechts,
van rechts naar links,
van onder naar boven en omgekeerd,
of vanuit het midden.

In de beschrijving volgen we de weg van onder naar boven:
om te beginnen links,
dan het midden
en tot slot rechts.

In alle delen vind je Jezus terug in zijn rood/oranje mantel.

Verder kijken

Ontheemding

Tegenwoordig worden mensenrechten -*goddelijke rechten*- nog steeds met voeten getreden.

De zondvloed als bedreiging voor mensen is voor de kunstenaar nog steeds actueel. (Gen. 7) Hij laat de minachting van vele mensen zien voor concrete mensenrechten, zoals het recht op een thuisland, een vaderland.

Jezus zit in de boot (Mc. 4,35-41) temidden van de ontheemden en vluchtelingen. Hij is met hen en met ons op weg. In hun ogen is de angst te lezen. Met uitgestrekte armen roepen ze om hulp. Bij de blanke man, voorin de boot, staan de haren recht overeind vanwege angst of afgrijzen. De achterste man, aan het roer, houdt in zijn andere hand een kleine radio.

Verleiding en behoud

Jezus wordt gepresenteerd op een wereldbol met breedtegraden en continenten, als de nieuwe Adam, die de verleidingen in de woestijn weerstaan heeft. (Mc. 1,13) Hij leeft vreedzaam met de wilde dieren. Hij beschermt de dieren: de leeuw, de tijger, de olifant, de giraf. Door Hem zo als overwinnaar af te beelden, laat de kunstenaar zien dat Jezus de mensenzoon is. (Mc. 9,9)

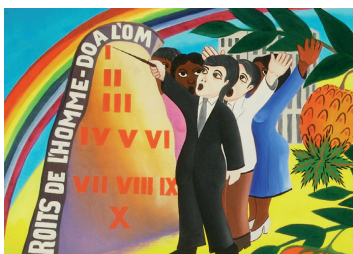

De kunstenaar schildert het verlangen naar rijkdom, plezier en macht in drie statussymbolen: het huis, de auto en de drie mannen -*blank, bruin en zwart*-, die de aarde uitbuiten en zo het ecologisch evenwicht verstoren.

De verleidingen die Jezus weerstond, komen we in ons eigen leven ook weer tegen.

Hoe bieden wij daar weerstand aan? Worden ook wij bekoord om de aarde helemaal aan onze eigen belangen ondergeschikt te maken? Hebben we zorg voor de aarde? Kiezen we voor duurzaamheid?

De tien geboden

De tien geboden geven het verbond tussen God en Israël aan. (Ex. 20,1-21) De kunstenaar verbindt ze met de rechten van de mens, zoals ze door de Verenigde Naties zijn geformuleerd.

De vertaling van mensenrechten staat in het Frans en Creools, die beide in Haïti worden gesproken, op de stenen tafel van Mozes.

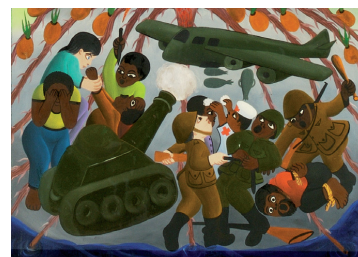
De man in het donkere kostuum wijst het eerste gebod aan:

‘Ik ben de Heer, uw God, Die u uit Egypte hebt weggeleid’.

Maar blijven deze plechtige pleidooien voor de mensenrechten niet te veel steken in loze woorden, dode letters, omdat de vitale verhouding tot God verloren is gegaan? De omstanders met verschillende huidskleuren houden demonstratief hun armen in de lucht. Het zijn ook de mensen die hun mond open doen. Op de achtergrond is een modern flatgebouw zichtbaar: het gebouw van de Verenigde Naties?

Oorlog en geweld

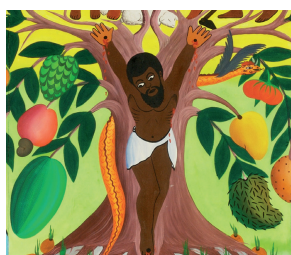
De kunstenaar brengt het lijden van Christus in verband met het duister van de oorlog. De verschrikkingen van de oorlog staan te lezen op de gezichten. Overal wordt vermoord. Overal is oorlogstuig: geweren, bomen, vliegtuigen, tanks. Iemand aan handen en voeten gebonden wordt in elkaar geslagen. Achter de tank wordt iemand vermoord.

Het is Christus zelf die door de soldaten wordt neer geknuppeld, zoals ook burgers in tijden van oorlog worden mishandeld. Het is dezelfde Christus die aan het kruis hangt en die in de boot bij de vluchtelingen zit. De wereld lijkt vol duisternis te zijn. De mensen houden meer van de duisternis dan van het licht. (Joh. 3,19) We kennen allemaal de donkere zijden van deze wereld: ruzie, oorlog, geweld, marteling, angst. Links van de tank iemand met de handen voor ogen: hij kan de moord en doodslag niet meer aanzien.

Toch zitten in dit fragment ook hoopvolle elementen: een verpleegkundige helpt een slachtoffer en de zaden aan de voet van de levensboom.

De levensboom

Jezus hangt aan het kruis, zoals de slang in de woestijn, die Mozes omhoog hief. (Joh. 3,14-21)

Jezus hangt niet zomaar aan een kaal houten kruis.

De kunstenaar heeft een levensboom geschilderd, die met zijn wortels tot diep in het donker van de zondvloed uitloopt.

De levensboom wordt gekenmerkt door de verschillende vruchten -biologisch gezien een merkwaardig verschijnsel!- die aan één boom hangen.

Daartussen zie je de zaden als tekens van hoop. Hoop doet leven en brengt rijke vruchten voort: *'Als de zaadkorrel niet in de aarde valt en sterft'*. (Joh. 12,20-26)

Door zijn lijden en sterven neemt Jezus alle menselijke schuld op zich. Die in Hem gelooft, zal worden gered. De volheid van de reddende kracht van Jezus wordt duidelijk in de rijke vruchten aan de boom. De vruchten zijn enorm groot geschilderd.

De kunstenaar schildert Jezus als een gekruisigde Haïtiaan. Met zijn armen omhoog is Hij aan de stam genageld. Zijn handen en voeten zijn doorboord. Het bloed stroomt uit zijn wonden. Alleen een armzalige lendendoek bedekt zijn lichaam.

In de levensboom kronkelt een slang met twee vleugels en een rode kam op zijn kop: het kwaad ligt nog steeds op de loer? De vraag is of de slang hier de betekenis heeft van het 'kwade'? Opmerkelijk zijn namelijk de vleugels. In het paradijsverhaal uit Genesis wordt verteld dat de slang voortaan zal kruipen, nadat hij Eva heeft verleid. Hier heeft de slang terug vleugels! Met andere woorden: als het kruis de overwinning heeft behaald, dan krijgt de slang weer vleugels, dan gaan we op weg naar het nieuwe paradijs.

De takken en wortels van de boom spreiden zich uit over de hele breedte van het doek. Opvallend is de tweede boom, die bovenop de levensboom groeit: de paradijsboom, waarvan de bladeren reiken tot aan de regenboog.

Voor de Haïtianen is een boom een verblijfplaats van het goddelijke.

Een nieuwe schepping

De zevenkleurige regenboog omspant het hele hongerdoek.

Het donkerblauw van de regenboog zie je terug in het water van de zondvloed.

De regenboog is het teken van God, dat God de mensen en heel de schepping lief heeft. God geeft zijn jawoord aan de mensen. De regenboog verbeeldt het verbond van God met Noach en de belofte dat de aarde leefruimte is voor alle mensen. (Gen. 9,8-17) Jezus heeft deze belofte geloofwaardig gemaakt. Zijn dood maakt nieuw leven mogelijk.

Deze scène bestaat uit twee delen.

Aan de linkerkant zien we de nieuwe Adam en Eva.

Ze staan naast elkaar en schamen zich niet voor hun naaktheid. Met de wilde dieren uit Afrika -*leeuwen, giraffen, olifanten, wilde witte paarden*- leven ze in vrede. De vrouw draagt een roze spiegel en heeft haar hand om de levensboom geslagen. Wellicht een teken dat vrouwen -*of een vrouwelijke manier van leven*- het echte leven brengen.

Aan de voeten van de twee mensen liggen lammetjes rustig en vredig te slapen.

Aan de rechterkant worden de vruchten geoogst. Een kleurlinge draagt ze in een grote korf op haar hoofd naar de gemeenschap die aan tafel zit.

Anderen bewerken de grond met hun hak. Daartussen staat een kind dat fluit speelt.

De paradijsboom, die zoals de levensboom precies in het midden staat, wordt aan beide kanten door een palmboom geflankeerd. Alle bomen reiken met hun kruinen tot aan de hemel en komen met hun bovenste takken tot aan de rode kleur van de regenboog.

Waanzin

De kunstenaar laat de mensen zien, die in gevangenschap naar Babel zijn gedeporteerd. (2 Kron. 36,14-16)

Enkelen drijven in de golven en huilen.

De meerderheid is aan het werk en bouwt aan een torenachtige berg -*toren van Babel*- (Gen. 11,1-9), die uit het water oprijst.

Ze proberen de top te bereiken en dat gebeurt letterlijk over de ruggen van andere mensen die als opstapje worden gebruikt. Uit hun broekzakken puilen bankbiljetten.

In het bovenste deel van dit fragment, achter de stelling, zijn vier mannen bezig een muurtje te metselen. Hun ogen staan gericht op Jezus, die de tempel reinigt.

Ook in dit fragment zijn handen te vinden om te helpen, zodat de cirkel van het kwaad doorbroken kan worden.

Handen worden gereikt naar de drenkelingen in het water.

De tempel

Jezus protesteert tegen de handel op het tempelplein.
(Joh. 2,13-22)

Als de machthebbers naar zijn bevoegdheden vragen,
geeft Hij een raadselachtig antwoord: *'Breek deze
tempel af, in drie dagen zal Ik hem weer opbouwen'*.

De schilder vat het woord tempel op als bijbels beeld voor gemeenschap.
Daarbij wijst Jezus al naar de tafel van gemeenschap boven Hem.

Dit stelt de vraag aan ons, waar we meer waarde aan toekennen: stenen, business,
het zakelijke, de kapitalistische economie?
Of aan datgene wat mensen in zich dragen, hun innerlijk, de waardigheid van de mens?

Aan vier mensen wordt hier de toegang tot de tempel ontzegd.
De offerdieren *-bokjes en duiven-* vluchten weg. Tafels liggen ondersteboven
en het geld ligt op de grond: tekens van misbruik van het Heilige.

De nieuwe tafelgemeenschap

In het fragment van de tempelreiniging
wijst Jezus naar boven: naar de tafelgemeenschap.
Zij is de norm voor iedere godsdienst.

Een veelkleurig gezelschap maakt duidelijk
wat hiermee bedoeld wordt:
aan tafel is plaats voor iedereen ongeacht status of titel.

*'Ik leg mijn wet in jouw binnenste en schrijf ze in je hart. Ik zal jouw God zijn en jullie
zijn mijn volk. Dan hoeft niemand een ander nog te zeggen: Leer God kennen, want
iedereen, groot en klein, kent Mij al.'* (Jer. 31,33-34)

Twee kinderen brengen de vruchten van de belofte uit het paradijs naar de tafel.
De mensen kijken vol verwachting uit naar de kinderen.
Jezus in het rood heeft zelf ook al plaatsgenomen aan tafel. Hij deelt brood uit.

Op deze nieuwe tafelgemeenschap
lopen we als Christenen al vooruit als we eucharistie vieren.

De kunstenaar

Jacques Richard Chéry
werd op 2 februari 1928 in Cap Haïti geboren en hij woont
sinds de jaren zestig in de hoofdstad Port-au-Prince
met zijn gezin van 9 kinderen.

Voordat hij in staat was als kunstenaar in zijn
levensonderhoud voor zichzelf en zijn familie te voorzien,
werkte hij als kapper en pompbediende.

Op zijn 17^e ging hij een jaar naar de kunstacademie
in Cap Haïti: Centre d'Art.

Hij behoort tot de bekendste 'primitieve' kunstenaars.
Uit hun kunstwerken spreken krachtige beelden
en een verbazingwekkende rijkdom aan kleuren en vormen.

Verschillende voorstellingen op dit doek zijn ontleend aan de Haïtiaanse cultuur,
die zelf ontstaan is uit verschillende Afrikaanse tradities.

Uit deze mengeling is ook de voodoocultus ontstaan.

De bijzondere aantrekkingskracht van dit hongerdoek
ligt in de versmelting van een dubbele realiteit.

Als diepgelovig Christen is de kunstenaar niet alleen vertrouwd
met de wereld van de bijbel, die hij bijzonder levensnabij visualiseert,
hij schildert ook de reële wereld zoals die door velen wordt ervaren.

De bedroevende realiteit van geweld, onderdrukking en bewapening
confronteert hij in dit hongerdoek

met de bijbelse utopie van hoop, leven en gemeenschap.

Achtergrondinformatie

Voodoo

De voodoo is de nationale godsdienst op Haïti, hoewel officieel de meerderheid van de bevolking katholiek is. Voodoo is de inspirerende kracht geweest achter de onafhankelijkheidsoorlog (1790-1804).

De dictators op Haïti (Papa en Baby Doc) hebben de voodoo cultus gebruikt om hun macht te houden en te versterken en zo het volk onder de duim te houden.

Voodoo komt van het woord Fou *-uit Dahomey-*, een van de vele stammen die uit Afrika naar Midden-Amerika zijn gehaald als slaven. Voodoo betekent ‘god of godin’, ‘ogenblik’, ‘tijd’: dit wil zeggen een god(in) verplaatst zich snel en is niet zichtbaar.

In Haïti is het de naam geworden voor de religie die ontstond door de versmelting van de verschillende stamreligies van de naar Haïti gevoerde slaven. In de loop van de eeuwen zijn daar allerlei katholieke ceremonies en heilignamen aan toegevoegd. Voodoo is nog steeds de nationale kracht op Haïti. Het is het laatste restant van de Afrikaanse cultuur waaraan de zwarte bevolking heeft vastgehouden.

Voodoo elementen op het doek zijn: de ‘slangenogen’ van Jezus; de spiegel die Eva in haar hand houdt; de boom als verbinding tussen de godenwereld en de aarde; de kleur rood als goddelijke kleur; de slang met de wonderlijke kop en vleugels.

De ‘gevederde slang’ was een belangrijke god in het oude Midden-Amerika. Het meest bekend is de Quetzalcoatl van de Azteken. In Dahomey en elders in West-Afrika wordt de mythe bewaard van de oerslang in de wateren die in een grote spiraal omhoog is gekomen om de wereld te scheppen. Hij omspant het universum, laat het regenen vanuit zijn huid in de hemelen en glijdt scheppend beneden over de aarde. Hij sleept de rivieren uit met zijn kronkelende gang door de wereld. Hij smeedt metalen in de grond. Dan stijgt hij weer om zo de stenen te scheppen.

Ook de Voodoo vertelt van de grote slang Damballah. In zijn steeds weer vernieuwende huid herbergt hij de bron van eeuwig leven. Hij laat de wateren stromen waaraan planten, dieren en mensen zich te goed doen. Uit water, zon en aarde ontstaat de regenboog *-Ayida Wedo-* en de slang huwt haar. Uit dat huwelijk is de geest geboren, die het bloed bezielt. In de vrouwenborsten wordt het vocht tot melk, in de man tot zaad en beiden, man en vrouw, leren deel te krijgen aan het sacrament van het bloed. Zo kunnen zij Geest worden en de wijsheid van de slang in zich opnemen.

De schrijver van Genesis was natuurlijk ook bekend met de culturen van het oude Midden-Oosten. Ook daarin werd de slang vereerd: de slang is een symbool voor de seksualiteit en vruchtbaarheid en de slang is de ‘slimste’ onder de dieren. In het paradijsverhaal verwerpt de bijbel de slangengod. De slang is daar een scheepsel geheel onderworpen aan Gods wil en door Hem gestraft om zijn prementies.

Op soortgelijke wijze probeert de schilder van het hongerdoek om te gaan met elementen uit zijn eigen cultuur en met de religie van velen van zijn land- en tijdgenoten. Want ook al zijn de mensen ‘gekerstend’, de oude verhalen en geloofsovertuigingen zijn daarmee nog niet verdwenen. De westerse missionaris was geneigd hier alleen afgoderij in te zien. Zo hielp hij mee om de Voodoo in de illegaliteit te dringen, waardoor uitwassen juist eerder voorkwamen. De Christelijke Haïtiaanse schilder verwerpt de slang echter niet zonder meer. Integendeel: hij laat hem, vanuit zijn kruiphouding verlost, met vleugels kronkelen rond de boom van de verlossing, waaruit de levensboom van Eden tevoorschijn zal komen.

Door de slang deze plaats te geven versterkt de schilder op het hongerdoek zijn boodschap. Jezus verwerpt geen enkele cultuur.

Hij vlucht niet voor de menselijke geschiedenis, ook niet in haar meest gruwelijke aspecten, zoals onderaan het hongerdoek is afgebeeld. Maar in zijn alomvattend mededogen vormt Hij alles om in zijn verlossende liefde. Hij neemt alles op, want alleen wat opgenomen wordt, wordt verlost. Ook de verleidelijke slang die mensen in haar ban houdt, ook menselijke hartstocht, seksualiteit en agressie.

Geen verwerping van wat ook, dat tot de schepping en tot het leven behoort, maar wel verlossing en uitbloei: op weg naar het paradijs van onvoorstelbare vruchten.

We mogen immers leven onder de regenboog, teken van Gods verbond.

Meditatietekst

Waar de regenboog ophoudt

Waar de regenboog ophoudt
daar zal een plaats zijn, broeder,
waar de wereld liederen kan zingen.

En wij zullen er zingen,
wij samen broeder, jij en ik,
ofschoon jij blank bent en ik niet.

Het zal een droevig lied zijn, broeder,
omdat we de melodie niet kennen.

Een moeilijke melodie,
maar we kunnen het leren,
broeder, jij en ik.

En het is muziek die we zullen gaan zingen,
waar de regenboog ophoudt.

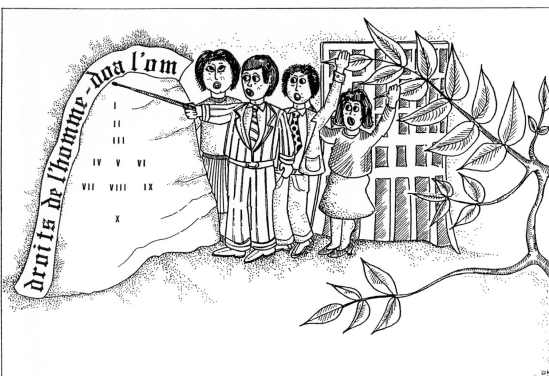
Kindermateriaal

bootvluchtelingen

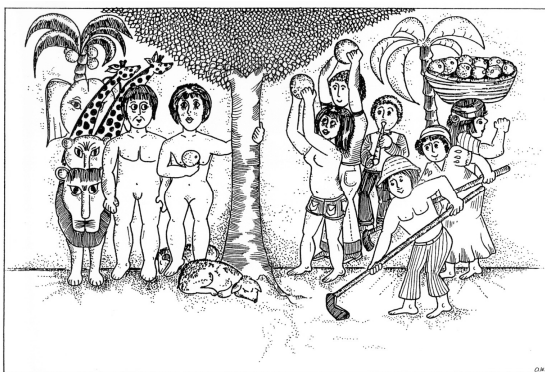
de wereldbol

de tien geboden en de mensenrechten

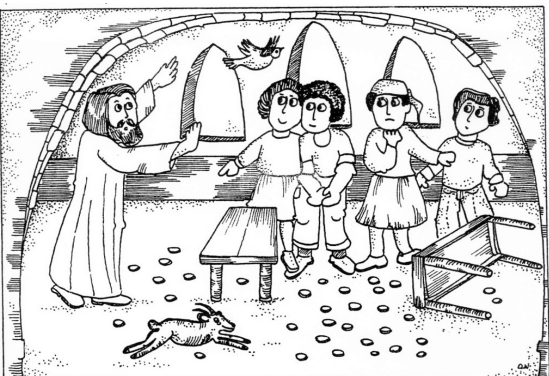
oorlog en geweld

het paradijs

de toren

de tempel

de tafelgemeenschap